

Tadeusz Oracki

Działacze Warmii i Mazur odznaczeni Krzyżem i Medalem Niepodległości (1932-1938)

Komunikaty Mazursko-Warmińskie 2 (272), 317-328

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Tadeusz Oracki

DZIAŁACZE WARMII I MAZUR ODZNACZENI
KRZYŻEM I MEDALEM NIEPODLEGŁOŚCI
(1932–1938)

Wstęp

Przygotowując *Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla XIX i XX wieku (do 1945 r.)* miałem do rozwiązania trudny problem, czy należy podawać odznaczenia osób, którym poświęcono biografie. W różnych słownikach biograficznych, w tym także w pierwszych kilkunastu tomach *Polskiego słownika biograficznego*, takich informacji na ogół nie podawano. Poza tym, trudno było ustalić wiarygodność informacji pochodzących przeważnie z przekazów wspomnianych osób, nie dysponujących, z różnych przyczyn, wiarygodnymi dokumentami. Mimo tych wątpliwości, zdecydowałem się podać ważniejsze odznaczenia (głównie taki, jak Order Odrodzenia Polski, Order Virtuti Militari, Krzyż i Medal Niepodległości oraz Krzyż Zasługi), gdyż były one jednym z dowodów docenienia i uznania dla osób, które swoim postępowaniem dały świadectwo patriotyzmu i poświęcenia w pracy i walce na rzecz niepodległości Polski, a szczególnie na terenach poddanych wielowiekowej germanizacji. Oczywiście, przy uwzględnieniu ponad ośmiuset osób, które znalazły się w *Słowniku*, uniknięcie błędów i pomyłek było niemożliwe, ale spośród kilkunastu recenzentów, żaden nie kwestionował wiarygodności informacji dotyczących odznaczeń. Dopiero po jedenastu latach od wydania książki znany historyk wojskowości, Piotr Stawecki, ogłosił artykuł na temat osób znajdujących się w moim słowniku, a odznaczonych Krzyżem i Medalem Niepodległości¹. Tytuł jego artykułu sugeruje, że zajął się on wyłącznie Warmiakami i Mazurami, choć w rzeczywistości uwzględnił także osoby pochodzące z Powiśla Sztumsko-Kwidzyńskiego oraz inne, które nie z tytułu miejsca urodzenia, ale z powodu działalności na terenie byłych Prus Wschodnich znalazły się w moim *Słowniku*.

¹ P. Stawecki, *Warmiacy i Mazurzy – kawalerowie Krzyża i Medalu Niepodległości*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie, 1994, nr 2–3, ss. 307–315.

Należało oczekiwać, że autor, znający problematykę i archiwalia, skoryguje, a przede wszystkim ustali, które osoby uwzględnione w *Słowniku* zostały odznaczone, a którym przypisano to wyróżnienie bezpodstawnie. Tak się nie stało, gdyż Stawecki z nieuzasadnionym pośpiechem i bez gruntowniejszych poszukiwań, wprawdzie sprostował kilka nieścisłości, ale sam popełnił ich znacznie więcej. Główną przyczyną niedokładności jego artykułu jest bezkrytyczne zawierzenie materiałom znajdującym się w Centralnym Archiwum Wojskowym (CAW). Przyznaje on, że w kartotekach odznaczonych, znajdujących się w CAW, brak wniosków dotyczących niektórych osób, występujących w *Słowniku* i dalej stwierdza: „być może ich kartoteki zaginęły podczas II wojny światowej”². Skoro powstały wątpliwości, należało sięgnąć do roczników Monitora Polskiego z lat 1932–1938, gdzie były publikowane nazwiska osób odznaczonych. Autor natomiast wykorzystał to źródło niedokładnie i fragmentarycznie, zaglądając jedynie do roczników 1933, 1937 i 1938. Innym źródłem, którego nie można lekceważyć jest ówczesna prasa ogólnopolska i regionalna.

Trzeba przypomnieć, że w okresie działalności Głównej Komisji Odznaczeniowej (od końca 1928 do wiosny 1939 r.) rozpatrzono i przyznano 88 753 odznaczenia, odrzucając około dwieście tysięcy wniosków³.

Znajdująca się w CAW kartoteka akt odznaczonych Komitetu Krzyża i Medalu Niepodległości, dotąd nie opracowana, zawierająca także wnioski odrzucone i nierozpatrzone, liczy 186 m.b.⁴ Przejrzenie całości tych materiałów przekracza możliwości jednego człowieka, co w jakimś stopniu tłumaczy niedostatki artykułu Staweckiego, ale nie może usprawiedliwić nieuzasadnionych zarzutów wobec autora, który zadał sobie trud przejrzenia różnych opracowań, rozpisania specjalnej ankiety do osób biografowanych i wyszukania spośród ponad osiemdziesięciu ośmiu tysięcy nazwisk osób działających na rzecz polskości Warmii, Mazur i Powiśla.

Stawecki pisze, że w kartotekach odznaczonych (znajdujących się w CAW) brak wniosków dotyczących Ludomira Wysockiego, Jana Jagielki-Jaergerthala, Henryka Lewandowskiego, Karola Pentowskiego i Mieczysława Rogalskiego, tymczasem zostali oni wymienieni w „Monitorze Polskim” jako osoby odznaczone. Tak więc korzystanie wyłącznie z materiałów znajdujących się w archiwum i tym razem okazało się niewystarczające i zawodne przy formułowaniu jakichkolwiek wniosków. Ta sama uwaga dotyczy Feliksa Gloeha, Bohdana Ja-

² Ibidem, s. 314.

³ Z. Puchalski, T. Wawrzyński, *Krzyż i Medal Niepodległości*, Warszawa 1994, s. 56, 84–87.

⁴ *Informator o zasobie archiwalnym Centralnego Archiwum Wojskowego*, pod red. N. Bujniewicza, Warszawa 2008, s. 397.

łowieckiego i Stanisława Głuskiego. Stawecki kwestionuje fakt odznaczenia tych osób, argumentując to tym, że nie brali oni „udziału w plebiscycie roku 1920”, a ponadto „żaden z nich nie był autochtonem”⁵. Nie wie, albo zapomniał, że odznaczano nie tylko autochtonów i nie wyłącznie za działalność plebiscytową⁶.

Jeśli zaś chodzi o odznaczenia dyplomatów (Jałowieckiego i Głuskiego), to wiarygodne informacje na ten temat znajdują się w źródłowej publikacji, jaką jest „Rocznik Służby Zagranicznej” wydawany przed wojną przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych.

Uwaga o udziale w działalności plebiscytowej jako warunku odznaczenia kłóci się z opinią Staweckiego wyrażoną w innym miejscu jego artykułu, gdzie pisze, że „odznaczenia nie należały się z racji samej działalności na rzecz plebiscytu”⁷. Autor artykułu kilkakrotnie podkreśla, że różne osoby wymienione w *Słowniku* nie mogły być odznaczone Medalem i Krzyżem Niepodległości, gdyż nie były autochtonami. To nieporozumienie wynika z nieznamomości edytorskich kryteriów *Słownika*, w którym obok Warmiaków i Mazurów znaleźli się także ci, którzy wprawdzie nie urodzili się w tych regionach, ale działali na ich rzecz. „Autor *Słownika* – pisze dalej Stawecki – nie podał jednak, skąd zaczerpnął informacje o odznaczeniu wymienionych przez siebie osób”⁸, a przecież przy każdym życiorysie podana jest bibliografia, gdy jednak w przypadku Jana Niemierskiego stwierdza, że wniosek w sprawie tej osoby nie zachował się, powołuje się na *Polski słownik biograficzny*, nie wysuwając podobnego zarzutu.

Myli się także, wykazując słabą orientację w problematyce regionalnej, gdy pisze, że „nie podlegały rozpatrzeniu przez podkomisję plebiscytową wnioski dotyczące działaczy z innych dzielnic oraz urodzonych i zamieszkałych na terenie ziem prawobrzeżnych byłego obwodu kwidzyńskiego”⁹, skoro piętnastu działaczy z terenu Powiśla Sztumsko-Kwidzyńskiego otrzymało Krzyż i Medal Niepodległości.

Jak już wspomniano, Piotr Stawecki, słabo zorientowany w problematyce Warmii i Mazur, wymienił w swoim artykule jedynie 14 odznaczonych Warmiaków i Mazurów, gdy tymczasem było ich 43, a do tego dodać trzeba 15 działaczy z Powiśla. Pozostali Polacy, w liczbie 74, to głównie Pomorzanie i Wielkopolanie, działający m.in. na rzecz Warmii i Mazur, ale odznaczeni nie tylko za tę działalność¹⁰.

⁵ P. Stawecki, op. cit., s. 314.

⁶ Zob. Z Puchalski, T. Wawrzyński, op. cit., ss. 7–23.

⁷ P. Stawecki, op. cit., s. 308, 310.

⁸ Ibidem, s. 309.

⁹ Ibidem, s. 308.

¹⁰ Autor zdaje sobie sprawę, że lista 132 osób nie jest pełna i wymagać będzie dalszych uzupełnień.

Piotrowi Staweckiemu nie po raz pierwszy zdarza się „pisanie recenzji w niczym nie przystających do faktycznej wartości analizowanych publikacji”¹¹.

WYKAZ ODZNACZONYCH KRZYŻEM I MEDALEM NIEPODLEGŁOŚCI

Wykaz skrótów

AP Olsztyn, *Bojownicy – Bojownicy o polskość Warmii i Mazur 1918–1939. Wykaz działaczy i uczestników*, t. 1, Olsztyn, Wojewódzkie Archiwum Państwowe, 1977.

GG – Gazeta Gdańska.

GP – Gazeta Polska.

Łukaszewicz i Wrzesiński – B. Łukaszewicz, W. Wrzesiński, *IV Dzielnicza Związku Polaków w Niemczech 1922–1939 (w 60. rocznicę powstania)*, Olsztyn 1982.

MP – Monitor Polski.

Oracki – T. Oracki, *Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla XIX i XX wieku (do 1945 roku)*, Warszawa 1983.

PSB – *Polski słownik biograficzny*.

Stawecki – P. Stawecki, *Warmiacy i Mazurzy – kawalerowie Krzyża i Medalu Niepodległości*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie, 1994, nr 2–3, ss. 307–315.

Bahrke (Barke) Hugon (1876–ok. 1940), Medal Niepodl. (1933), Oracki, s. 46; MP 9 XI 1933, nr 258, s. 2.

Banszel Karol ks. (1890–1939), Medal Niepodl. (1930), Oracki, s. 47; MP 17 III 1933, nr 63, s. 3.

Barczewski Walenty ks. (1856–1928), Krzyż Niepodl. (1933, pośm.), Oracki, ss. 51–52; Stawecki, s. 309, 310.

Biegała Jan (ok. 1850 – przed 1939), Medal Niepodl. (1933), Oracki, s. 58; MP 17 III 1933, nr 63, s. 3.

Brose Franciszek (1897–1966), Medal Niepodl., Oracki, s. 65; wg Stawecckiego (s. 314), wniosek o odznaczenie został odrzucony.

Chróścielewski Władysław (1867–1921), Medal Niepodl. (1938, pośm.), Oracki, s. 77; MP 22 VI 1938, nr 140, s. 3.

Chudziński Henryk (1892–1959), Medal Niepodl. (1933), Oracki, s. 77; MP 17 III 1933, nr 63, s. 1.

¹¹ Zob. m.in. L. Wyszczelski, *W odpowiedzi na „rewelacje” prof. dr. hab. Piotra Staweckiego*, Przegląd Historyczno-Wojskowy, 2009, nr 1, s. 170.

Cieślak Jan (1899–1986), Medal Niepodl. (1933), Oracki, s. 77; MP 17 III 1933, nr 63, s. 3.

Czacharowski Jan (1899–1974), Medal Niepodl. (1937), Oracki, ss. 78–79; MP 19 III 1933, nr 64, s. 11.

Czczeka Andrzej (1885 – przed 1937), Medal Niepodl. (1937, pośm.), Oracki, ss. 80–81; MP 19 III 1937, nr 64, s. 11.

Czodrowski Józef (1895 – ok. 1940), Medal Niepodl. (1937), Oracki, s. 81; MP 10 XI 1937, nr 259, s. 3.

Czyżewski Augustyn (1882–1940), Medal Niepodl. (1938), Oracki, s. 82; MP 22 VI 1938, nr 140, s. 3.

Czyżewski Edward (1893–po 1939), Krzyż Niepodl. (1933), Oracki, s. 82; HP 12 X 1933, nr 235, s. 1; Rocznik Służby Zagranicznej RP, Warszawa 1938, s. 176.

Czyżewski Józef (1857–1935), Medal Niepodl. (1932), Oracki, ss. 82–83; MP 18 III 1932, nr 64, s. 2; GG 23 X 1935, nr 241, s. 11.

Danielewski Ignacy (1829–1907), Krzyż Niepodl. (1938, pośm.), Oracki, s. 83; MP 22 VI 1938, nr 140, s. 1.

Dąbkowski Konstanty (1880–1925), Medal Niepodl. (1938, pośm.), Oracki, s. 84; MP 1938, nr 177, s. 9.

Donimirski Augustyn (1873–1952), Medal Niepodl. (1938), Oracki, ss. 89–90; MP 23 IV 1938, nr 93, s. 2.

Donimirski Jan Piotr (1888–1939?), Medal Niepodl. (1933), *Toruński słownik biograficzny*, red. K. Mikulski, t. 2, Toruń 2000, ss. 72–75; MP 28 VII 1933, nr 171, s. 2.

Donimirski Jerzy (1897–1939), Krzyż Niepodl. (1932), *Posłowie i senatorowie RP 1919–1939*, t. 1, oprac. M. Smogorzewska, Warszawa 1998, ss. 408–409; MP 22 XII 1932, nr 293, s. 1.

Gawroński Czesław (1899–1973), Medal Niepodl., Oracki, s. 105.

Gąsowski Stanisław (1881–1949), Medal Niepodl. (1937), Oracki, ss. 106–107; MP 19 III 1937, nr 64, s. 11.

Gehrmann Konrad (1887 – po 1970), Medal Niepodl. (1933), Oracki, s. 107; Stawecki, s. 311; MP 21 V 1933, nr 102, s. 2.

Gloeh Feliks ks. (1885–1960), Medal Niepodl., Oracki, s. 114, wg Staweckiego (s. 314), nie zachował się wniosek o odznaczenie.

Głuski Stanisław (1895–1972), Medal Niepodl. (przed 1938), Oracki, ss. 114–115; Rocznik Służby Zagranicznej RP, Warszawa 1938, s. 183.

Goerick Bernard (1878–1939), Medal Niepodl. (1933), Oracki, s. 115; MP 12 X 1933, nr 235, s. 3.

Gołębiowski Witold (1885–1931), Krzyż Niepodl. z Mieczami (1931), Oracki, ss. 116–117; GP 8 VII 1931, nr 184, s. 2; 4 IX 1931, nr 241, s. 6; Z. Pu-

chalski, T. Wawrzyński, op. cit., tu wśród odznaczonych Krzyżem Niepodległości z Mieczami brak nazwiska Gołębiowskiego.

Góralski Franciszek (1888–1968), Medal Niepodl. (1938), Oracki, s. 117; MP 1938, nr 177, s. 10.

Grabowski Jan (1882–1950), Medal Niepodl. (1938), Oracki, s. 119; MP 22 VI 1938, nr 140, s. 1.

Grabowski Roman (1882–1940), Medal Niepodl. (1938), Oracki, s. 119; MP 22 VI 1938, nr 140, s. 4; Słowo Pomorskie, 27 VII 1938, nr 164, wyd. AB, s. 9.

Gracz Szczepan (1888–1942), Medal Niepodl. (1937), Oracki, ss. 119–120; MP 10 XI 1937, nr 259, s. 3.

Jabłonka Jakub (2 poł. XIX w. – po 1937), działacz plebiscytowy ze Stryjewa k. Reszla, mąż zaufania Zw. Polaków w Niemczech, Medal Niepodl. (1937), AP Olsztyn, *Bojownicy*, nr 692; M. Wańkiewicz, *Na tropach Smętka*, Kraków 1980, s. 179; MP 19 III 1937, nr 64, s. 12.

Jagielko-Jaegerthal (Jaegerthal) Jan (1884–1942), Medal Niepodl. (1937), Oracki, ss. 136–137; MP 6 VIII 1937, nr 178, s. 3.

Jałowiecki Bohdan (1897–1941), Krzyż Niepodl., Oracki, s. 137; K. Smolana, *Słownik biograficzny polskiej służby zagranicznej 1918–1945*, vol. 1, Warszawa 2007, ss. 74–75.

Jankowski Franciszek (1904–1956), Medal Niepodl. (1937), Oracki, s. 138; MP 23 IV 1937, nr 93, s. 4.

Jankowski Jan (ur. 1910 na Mazurach – ?), Medal Niepodl. (1938), AP Olsztyn, *Bojownicy*, nr 718 lub 719; MP 1938, nr 177, s. 10.

Jankowski Waclaw (1899–1975), Medal Niepodl. (1938), Oracki, s. 139; MP 22 VI 1938, nr 140, s. 4.

Jaroszyk Kazimierz (1878–1941), Krzyż Niepodl. (1932), Oracki, ss. 141–142; MP 18 III 1932, nr 64, s. 1.

Kamiński Aleksander (1880–1940), Krzyż Niepodl. (1933), Oracki, ss. 148–149; MP 21 XII 1933, nr 292, s. 1.

Kasprowicz Jan (1860–1926), Medal Niepodl. (1933, pośm.), Oracki, s. 151; MP 17 III 1933, nr 63, s. 4.

Kempa Franciszek (2 poł. XIX w. – przed 1937), ze wsi Wymój (Warmia), Medal Niepodl. (1937, pośm.), Łukaszewicz i Wrzesiński, s. 98; MP III 1937, nr 64, s. 13.

Kensbok (Kensbock) Franciszek (1893 – po 1939) ze wsi Pluski (Warmia), działacz plebiscytowy, członek Związku Polaków w Niemczech, Medal Niepodl. (1937), Łukaszewicz i Wrzesiński, s. 98; AP Olsztyn, *Bojownicy*, nr 821; MP 10 XI 1937, nr 259, s. 3.

Kiwicki Augustyn (1879–1950), Medal Niepodl. (1938), Oracki, ss. 157–158; MP 22 VI 1938, nr 140, s. 4; Słowo na Warmii i Mazurach, 1960, nr 31, s. 1.

Klingenberg Paweł Piotr (1896 – po 1939), Medal Niepodl. (1933), Oracki, s. 160; J. W. Dyskant, *Flotylla Rzeczna Marynarki Wojennej 1919–1939*, Warszawa 1994, s. 177; MP 6 XI 1933, nr 255, s. 2.

Korzeniewski Mieczysław (1884–1942), Krzyż Niepodl. (1932), Oracki, ss. 164–165; MP 22 XII 1932, nr 293, s. 1.

Kostrzewski Józef (1885–1969), Medal Niepodl. (1931), Oracki, ss. 166–167; MP 14 XII 1931, nr 287, s. 2.

Kot Stanisław (1885–1975), Medal Niepodl. (1932), Oracki, s. 168; MP 13 V 1932, nr 109, s. 1.

Kowalski Jan (1885–1948), Krzyż Niepodl. (1937), Oracki, ss. 168–169; MP 6 VIII 1937, nr 178, s. 1.

Kozłowski Franciszek (1870–1934), Krzyż Niepodl. (1937, pośm.), Oracki, s. 169; MP 10 XI 1937, nr 259, s. 3.

Kozusznik Robert (1885–1965), Medal Niepodl. (1933), Oracki, s. 170; MP 17 III 1933, nr 63, s. 4.

Kremski Franciszek, syn Antoniego, członek Tajnej Organizacji Wojskowej na Mazurach, Medal Niepodl. (1938), Oracki, s. 172; AP Olsztyn, *Bojownicy*, nr 993; MP 19 III 1938, nr 64, s. 4.

Kremski Leonard (1891–1976), Medal Niepodl. (1938), Oracki, ss. 172–173 (w biogramie Antoniego K.); MP 22 VI 1938, nr 140, s. 5.

Kucharski Jan (1902 – ok. 1980), Krzyż Niepodl. (1931), Oracki s. 174; GP 28 X 1931, nr 294, s. 3.

Kwiatkowski Kazimierz (ok. 1880 – po 1943), Medal Niepodl. (1937), Oracki, s. 178; MP 23 IV 1937, nr 93, s. 4.

Labusch Gottlieb (Labusz Bogumił) (1860–1919), Krzyż Niepodl. (1933, pośm.), Oracki, s. 178; Stawecki, s. 309; MP 12 X 1933, nr 235, s. 2; GG 26 III 1935, nr 72, s. 3.

Lemkowski Franciszek (1889–1937), Medal Niepodl. (1938, pośm.), Oracki, s. 182; MP 1938, nr 177, s. 12.

Lewandowski Antoni Bolesław (1892 – po 1939), Medal Niepodl. (1937), Krzyż Niepodl. (1938), Oracki, s. 184; *Posłowie i senatorowie RP 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. 3, oprac. P. Majewski, Warszawa 2005, s. 335; MP 6 VIII 1937, nr 178, s. 3; 19 III 1938, nr 64, s. 2.

Lewandowski Franciszek (1889–1940), Medal Niepodl. (1937), Oracki, s. 185; MP 19 III 1937, nr 64, s. 14.

Lewandowski Henryk (1899 – ok. 1980), Medal Niepodl. (1933), Oracki, s. 185; MP 6 XI 1922, nr 255, s. 2.

Lewandowski Jan (1894 – po 1970), Medal Niepodl. (1938), Oracki, s. 185; MP 22 VI 1938, nr 140, s. 5.

Lewicki Antoni (1874–1940), Medal Niepodl. (1937), Oracki, s. 186; MP 23 IV 1937, nr 93, s. 4.

Limanowski Bolesław (1835–1935), Krzyż Niepodl. z Mieczami (1930, odmówił przyjęcia), Oracki, ss. 191–192; Z. Puchalski, T. Wawrzyński, op. cit., s. 43, 72, 93.

Linka Gottlieb (Bogumił) (1865–1920), Krzyż Niepodl. (1933, pośm.), Oracki, s. 192; Stawecki, s. 309; MP 12 X 1933, nr 235, s. 2; GG 26 III 1935, nr 72, s. 3.

Lippert Jan (1877–1951), Medal Niepodl. (1937), Oracki, ss. 192–193; Stawecki, s. 311; MP 19 III 1937, nr 64, s. 14.

Ludwiczak Antoni ks. (1878–1942, Krzyż Niepodl. (1932), Oracki, ss. 196–197; MP 21 IX 1932, nr 217, s. 2.

Łaszewski Stefan (1862–1924), adwokat, poseł do parlamentu niemieckiego, działacz narodowy, wojewoda pomorski. Będąc członkiem Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu (1918) i jednym z jej komisarzy był odpowiedzialny za dwie prowincje: Prusy Zachodnie i Wschodnie, kierował Podkomisariatem na Prusy Zachodnie i Wschodnie. Medal Niepodl. (1933), pośm.), Krzyż Niepodl. (1938, pośm.), PSB XVIII, ss. 277–278; *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, t. 3, pod red. Z. Nowaka, Gdańsk 1997, ss. 100–103; *Posłowie i senatorowie RP 1919–1939*, t. 3, oprac. P. Majewski, Warszawa 2005, ss. 387–388; MP 28 VII 1933, nr 171, s. 3; 22 VI 1938, nr 140, s. 2.

Majkowski Jan (1891–1978), Medal Niepodl. (1933), Oracki, s. 205; Stawecki, ss. 311–312; MP 12 X 1933, nr 235, s. 3.

Malaszewski (Maleszewski) Józef, Medal Niepodl. (1932), Łukaszewicz i Wrzesiński, s. 114; MP 18 III 1932, nr 64, s. 2.

Malaszewski Wilhelm (1878–1968), Medal Niepodl. (1933), Oracki, s. 206; MP 12 X 1933, nr 235, s. 3.

Malewski Juliusz (1899–1981), Medal Niepodl. (1938), Oracki, ss. 206–207; MP 1938, nr 177, s. 13.

Marchlewski Mieczysław (1885–1956), Krzyż Niepodl. (przed 1938), Oracki, s. 210; *Rocznik Służby Zagranicznej RP*, Warszawa 1938, s. 205.

Markuszewski Kazimierz (1898–1979), Krzyż Niepodl. (1933), Oracki, ss. 210–211; MP 12 X 1933, nr 235, s. 2.

Mazuch Józef (1871 – ?), działacz warmiński w Mokinach na Warmii, Medal Niepodl. (1933), Łukaszewicz i Wrzesiński, s. 116; MP 9 XI 1933, nr 258, s. 3.

Mehrwald Emil, działacz warmiński z Dywit, Medal Niepodl. (1933), AP Olsztyn, *Bojownicy*, nr 1242; MP 12 X 1933, nr 235, s. 3.

Merdinger Zygmunt (1890–1958), Krzyż Niepodl. (1931), Oracki, s. 214; K. Smolana, *Słownik biograficzny polskiej służby zagranicznej 1918–1945*, vol. 2, Warszawa 2009, ss. 65–68; Rocznik Służby Zagranicznej RP, Warszawa 1938, s. 206; 6 VIII 1931, nr 213, s. 3.

Michejda Franciszek ks. (1848–1921), Krzyż Niepodl. (1931, pośm.), Oracki, s. 215; MP 6 VIII 1931, nr 179, s. 2; GP 6 VIII 1931, nr 213, s. 3.

Michejda Tadeusz (1879–1956), Krzyż Niepodl. (1931), Oracki, ss. 215–216; MP 6 VIII 1931, nr 179, s. 2; GP 6 VIII 1931, nr 213, s. 3.

Mondry Wojciech (1887–1969), Medal Niepodl. (1938), Oracki, s. 219; Stawecki, s. 312; MP 1938, nr 177, s. 14.

Morawski Tadeusz (1893–1974), Krzyż Niepodl. (1933), Oracki, ss. 220–221; MP 28 VII 1933, nr 171, s. 2.

Müller Czesław (1900–1944), kpt. WP, dowódca 4 kompanii 10 pułku piechoty, oficer wywiadu wojskowego. W 1930 r. podjął działalność, a w latach 1932–1939 kierował Posterunkiem Oficerskim Nr 1 w Mławie (podległym Ekspozyturze Nr 3 Oddziału II w Bydgoszczy). Placówka mławska prowadziła wywiad i kontrwywiad głównie na terenie Prus Wschodnich (Ełk, Giżycko, Gołdap, Kętrzyn, Królewiec, Nidzica, Olsztyn, Ostróda, Pisz) i miała swych informatorów wśród Mazurów i Warmiaków. Zginął od bomby w Oflagu Dössel w Niemczech. Odznaczony Medalem Niepodległości. M. Ćwięk, *Zwalczanie niemieckich służb specjalnych na ziemiach zachodnich i północnych II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1998, s. 194; T. Kryśka-Karski, *Straty korpusu oficerskiego 1939–1945*, Londyn 1996, s. 282; R. Rybka, K. Stepan, *Rocznik Oficerski 1939*, Kraków 2005, s. 48, 559; Przegląd Historyczno-Wojskowy, 2004, nr 4, s. 105, 111; Ziemia Zawkrzeńska, t. 10, 2006, ss. 77–105.

Mulczyński Władysław (ok. 1880–1942), Medal Niepodl. (1938), Oracki, ss. 221–222; MP 19 III 1938, nr 64, s. 5.

Muzyczka Ludwik (1900–1977), Krzyż Niepodl. (1933), Oracki, s. 222; S. Salmonowicz, *Ludwik Muzyczka 1900–1977. Polityk i żołnierz*, Warszawa 1992; MP 28 VII 1933, nr 171, s. 2.

Neumann (Neuman) Antoni (1901–1974), Medal Niepodl. (1937), Oracki, s. 224; Stawecki, s. 312; MP 19 III 1937, nr 64, s. 15.

Niemierski Jan (1886–1941), Krzyż Niepodl., Oracki, s. 225; Stawecki, s. 310.

Nowakowski Stanisław (1889–1942), Medal Niepodl. (1931), Oracki, ss. 230–231; MP 24 XII 1931, nr 296, s. 2.

Nowakowski Władysław (1886–1939), Medal Niepodl. (1937 lub 1938), Oracki, s. 231; MP 19 III 1937, nr 64, s. 15; 1938, nr 177, s. 14.

Nowowiejski Feliks (1877–1946), Medal Niepodl. (1933), Oracki, ss. 231–233; MP 9 XI 1933, nr 258, s. 4.

Odrowski Tadeusz (1891–1957), Krzyż Niepodl. (1933), Oracki, ss. 235–236; Stawecki, s. 310; MP 17 III 1933, nr 63, s. 2; GG 2 VI 1933, nr 124, s. 2.

Osiński Bolesław (1872–1940), Medal Niepodl. (1938), Oracki ss. 239–240; MP 23 IV 1938, nr 93, s. 3.

Paluszkiewicz Jan (1888–1969), Medal Niepodl. (1933), Oracki, s. 244; MP 22 VI 1938, nr 140, s. 2.

Papée Kazimierz (1889–1079), Krzyż Niepodl. (1931), Oracki, s. 244; MP 22 IX 1931, nr 218, s. 1; GP 20 IX 1931, nr 256, s. 6.

Parczewski Alfons (1849–1933), Krzyż Niepodl. (1933, pośm.), Oracki, ss. 244–245; MP 12 X 1933, nr 235, s. 2.

Pentowski Karol (1883–1965), Medal Niepodl. (1934), Oracki, s. 247; MP 3 II 1934, nr 27.

Pieczewski Paweł z Warmii, działacz ruchu polskiego, Medal Niepodl. (1933), AP Olsztyn, *Bojownicy*, nr 1451; MP 12 X 1933, nr 235, s. 3.

Pieniężny Władysław (1880–1940), Medal Niepodl. (1938), Oracki, ss. 252–253; MP 1938, nr 177, s. 15.

Pietrzak Kazimierz (1904–1986), Medal Niepodl. (1938), Oracki, ss. 254–255; MP 1938, nr 177, s. 15.

Pilarczyk Stanisław (1898–1992), Krzyż Niepodl. (1934), Oracki, s. 255; MP 6 I 1934, nr 6, s. 2.

Piotrowski Jan (1889–1940), Medal Niepodl. (1937), Oracki, s. 256; MP 19 III 1937, nr 64, s. 15.

Połomski Piotr (1898–1979), Medal Niepodl., Oracki, s. 260.

Prass Piotr (1876–1930), Medal Niepodl. (1933, pośm.), Oracki, s. 264; MP 12 X 1933, nr 235, s. 3.

Przybylski Stefan (1906–1964), Medal Niepodl. (1933), Oracki, ss. 255–256; MP 9 VI 1933, nr 131, s. 3.

Radtke Walenty, rolnik w Starym Targu na Powiślu, działacz ruchu polskiego, Medal Niepodl. (1933), AP Olsztyn, *Bojownicy*, nr 1566; MP 12 X 1933, nr 235, s. 3.

Rakowski Jan (1859–1939), Krzyż Niepodl. (1933), Oracki, s. 267; MP 17 III 1933, nr 63, s. 2.

Ripa Karol (1895–1983), Krzyż Niepodl. (1931), Oracki, s. 268; K. Smolana, *Słownik biograficzny polskiej służby zagranicznej 1918–1945*, vol. 1, Warszawa 2007, ss. 113–115; MP 10 XI 1931, nr 260, s. 6, 18.

Rogalski-Dzierżykraj Mieczysław (1888–1952), Krzyż Niepodl. (1932), Oracki, s. 270; Stawecki, ss. 310–311; MP 23 VII 1932, nr 167, s. 2.

Rogowski Jan (1894–1980), Krzyż Niepodl. (1932), Oracki, s. 271; MP 6 II 1932, nr 29, s. 1; GP 6 II 1932, nr 37, s. 4.

Romer Eugeniusz (1871–1954), Krzyż Niepodl. (1931), Oracki, ss. 271–272; MP 22 IX 1931, nr 218, s. 2; GP 20 IX 1931, nr 256, s. 6.

Różycki Stefan (1906–1980), Krzyż Niepodl. (1938), Oracki, ss. 273–274; MP 1938, nr 177, s. 5.

Samulowski Andrzej (1840–1928), Krzyż Niepodl. (1933, pośm.), Oracki, ss. 278–279; MP 12 X 1933, nr 235, s. 2; GG 28 VI 1937, nr 171, s. 7.

Samulowski Lucjan (1893–1945), Medal Niepodl. (1937), Oracki, ss. 279–280; MP 19 III 1937, nr 64, s. 16.

Sierakowski Stanisław (1881–1939), Medal Niepodl. (1932), Krzyż Niepodl. (1938), Oracki, ss. 288–289; MP 22 XII 1932, nr 293, s. 3, 22 VI 1938, nr 140, s. 2.

Smogorzewski Kazimierz (1896–1992), Medal Niepodl. (1932), Krzyż Niepodl. (1934), Oracki, ss. 291–292; MP 29 VI 1932, nr 177, s. 4, 29 I 1934, nr 23, s. 2.

Sowa Paweł (1897–1985), Medal Niepodl. (1937), Oracki, ss. 295–296; MP 19 III 1937, nr 64, s. 17.

Śliwa Alojzy (1885–1969), Medal Niepodl. (1933), Oracki, s. 311; Stawecki, ss. 312–313; MP 9 XI 1933, nr 258, s. 4.

Śniegocki Henryk (1893–1971), Krzyż Niepodl. (1932), Oracki, ss. 311–314; MP 21 IX 1932, nr 217, s. 2.

Świtalski Brunon (1884–1970), Medal Niepodl. (1938), Oracki, s. 312; Stawecki, s. 313; MP 22 VI 1938, nr 140, s. 6.

Vetulani Zygmunt (1894–1942), Medal Niepodl., handlowiec, od 1919 r. w służbie dyplomatycznej, m.in. wicekonsul RP w Królewcu, K. Smolana, *Słownik biograficzny polskiej służby zagranicznej 1918–1945*, vol. 1, Warszawa 2007, ss. 120–122.

Warchałowski Jerzy (1897–1972), Medal Niepodl. (1937), Oracki, s. 323; MP 23 IV, nr 93, s. 6.

Wittstock Jan (1886–1962), Medal Niepodl. (1937), Oracki, s. 330; MP 19 III 1937, nr 64, s. 18.

Włodarczyk Jan, działacz Związku Polaków w Niemczech; zamieszkały w Sztumskim Polu na Powiślu, Medal Niepodl. (1938), MP 22 VI 1938, nr 140, s. 7.

Wojnowski Tadeusz (1883–1942), Krzyż Niepodl. (1937), Oracki, ss. 334–335; MP 19 III 1937, nr 64, s. 9.

Wolszlegier Antoni ks. (1853–1922), Krzyż Niepodl. (1933), pośm.), Oracki, ss. 335–336; MP 12 X 1933, nr 235, s. 3.

Woroniecki Korybut Henryk (1891–1942), Medal Niepodl. (1931), Oracki, s. 336; MP 19 III 1931, nr 64, s. 2.

Wydorski Józef (1897–1984), Medal Niepodl. (1933), Oracki, s. 338; Stawecki, s. 313; MP 12 X 1933, nr 235, s. 4.

Wysocki Ludomir (1895–1972), Medal Niepodl. (1934), Oracki, ss. 338–339; MP 9 I 1934, nr 6, s. 4.

Wyźlic Józef (1892–1973), Medal Niepodl., Oracki, s. 339 (wg Staweckiego s. 314), wniosek o odznaczenie został odrzucony.

Zakrzewski Stanisław (1884–1939?), Medal Niepodl. (1938), Oracki, ss. 339–340; MP 1938, nr 177, s. 18.

Zalewski Antoni (1897 – po 1950), Medal Niepodl. (1933), Oracki, s. 340; MP 9 XI 1933, nr 258, s. 5.

Zawada Filip (1888–1931), Krzyż Niepodl. (1931, pośm.), Oracki, s. 341; A. Lenkiewicz, *Kawalerowie Polski Niepodległej. Noty i szkice biograficzne od A do Z*, Warszawa 1989, s. 119; MP 6 VIII 1931, nr 179, s. 2; GP 7 VIII 1931, nr 214, s. 3 i 23 VIII 1931, nr 229, s. 3.

Zielińska z d. Sievers Ida Fryderyka Danuta (1885–1933), Medal Niepodl. (1933), Oracki, s. 343 (w biogr. Stanisława Zielińskiego); MP 17 III 1933, nr 63, s. 5.

Zieliński Stanisław (1880–1936), Medal Niepodl. (1933), Oracki, ss. 342–343; MP 17 III 1933, nr 63, s. 5.

Żbik Bernard (1874–1940), Medal Niepodl. (1937), Oracki, s. 345; MP 19 III 1937, nr 64, s. 19.

Żeromski Stefan (1864–1925), Krzyż Niepodl. (1934, pośm.), Oracki, ss. 345–346; MP 9 I 1934, nr 6, s. 2.